

Спеціалізованій вченій раді
ДФ 26.055.057
Державного торговельно-
економічного університету
02156, м. Київ, вул. Кіото, 19

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Задорожнього Богдана Юрійовича
на тему «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи
підприємницької діяльності в Україні», подану на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право»

Україна, яка прагне стати економічно успішною державою, зобов'язана виконати певний обсяг правильно орієнтованих концептуальних завдань, одне із з них – виробити послідовну економічну політику, спрямовану на забезпечення національних економічних інтересів, а також забезпечити створення сприятливого бізнес-клімату в державі, сприяти розвитку підприємництва та підтримці національного виробництва та експорту, заохочувати залучення інвестицій, розвивати ринки капіталу, стимулювати розвиток внутрішнього споживання та людського капіталу, що в своїй єдності уможливить посилення економічної потужності України, завдяки чому вона зможе уже в мирний час претендувати на роль регіонального лідера. З огляду на це, практична реалізація означених завдань є вкрай важливою для України, тому що в нашій державі за всі роки її незалежності так і не було створено привабливе для іноземних інвестицій та конкурентоспроможне на міжнародному ринку середовище, не була створена судова система та система адміністрування з нульовою толерантністю до корупції та ін. Україна через ці та й інші негативні фактори щороку втрачає мільярдні інвестиційні надходження, порівняно навіть з Польщею, Латвією, Естонією та іншими європейськими державами. Україна допустилася чималої кількості економічних помилок і не використала стратегічні переваги свого географічного розташування, натомість зазнає лише шкоди від такого географічного розташування. Крім того, Україна не зуміла на національному ґрунті забезпечити сприятливі умови для розвитку науки, ІТ-технологій, конкурентоспроможного підприємництва, проте саме вільне підприємництво може і має стати основою для стрімкого післявоєнного економічного зростання держави. Україна повинна посилити свої позиції на світовій та регіональній арені, що сприятиме підвищенню в державі соціальних стандартів життя людини, тому що людина є найвищою цінністю в державі. Відтак, держава має цілеспрямовано і системно виправляти свої помилки, зокрема й у сфері економічних відносин, і цьому має слугувати наука. Отже, актуальність обраної Б. Ю. Задорожнім теми дисертаційного дослідження «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні» не викликає заперечень чи сумніву.

Слід також враховувати, що й правова наука і досі не зацентувала інтерес на питанні дослідження правової природи, сутності, поняття, різновидів, специфіки конституційних обов'язків держави у сфері забезпечення свободи підприємництва тощо. Водночас здобувач обґрунтував положення про те, що соціально значима цінність правової природи обов'язків держави кристалізуються крізь призму тих характеристик, що визначають їх місце і роль у системі векторного впливу на змістовний формат державного управління, політики, економіки, соціального, культурного, освітнього та іншого буття суспільства, що складає висхідну основу утворення та функціонування самої держави. Такими ціннісними характеристиками є гуманістичність, демократичність, соціальна спрямованість, людиноцентризм тощо. Саме такі висхідні соціально-правові основи мають бути покладені в основу економічної політики держави.

Тематичний напрям пропонованого дослідження відповідає вимогам Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що прийнята Верховною Радою України 18 березня 2004 р. 161639-IV, Цілям сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України № 722/2019 від 30 вересня 2019 р., Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженої указом Президента України від 11 серпня 2021 р. №347/2021.

Крім того, тема дисертації Б.Ю.Задорожнього виконана у розвиток науково-дослідних тем кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права ДТЕУ «Правові проблеми провадження торговельної діяльності», «Міжнародне право в умовах глобалізації».

Методологічну основу наукового дослідження Б.Ю.Задорожнього становить система комплексних методів, зокрема, загальнонаукових (системний, структурний, формально-логічний, методи індукції та дедукції та ін.) і спеціально-юридичних методів (формально-юридичний, логіко-семантичний, та ін.), що склали достатній інструментарій для розробки, вивчення, аналізу і формування висновків та пропозицій за обраною темою дисертації.

Автор дисертації, володіючи означеним вище методологічним арсеналом, і взявши в опрацювання ґрунтовну емпіричну джерельну базу, що складається з джерел конституційного, торговельного, господарського та іншого національного і зарубіжного законодавства, джерел міжнародного права, судової практики адміністративних судів України, Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, предметом спору в яких стали питання свободи підприємницької діяльності, додавши міжнародні незалежні рейтинги економічного росту нашої держави і вивчивши чинники впливу на її місцезнаходження у цьому рейтингу, а також предметно проаналізувавши національну практику в аспекті забезпечення державою свободи підприємницької діяльності в Україні зумів сформулювати ряд важливих висновків, узагальнень, пропозицій і рекомендацій, частина з яких зайняла свою об'єктивізацію у «Вступі», а інші – у висновках розділів та загальних висновках дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів дисертації не викликає заперечень, яка полягає в тому, що це є фактично першим у вітчизняній науці права монографічним дослідженням теоретичних і практичних проблем щодо вивчення конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, доктринальних досліджень і державотворчої практики, у положеннях якого сформульовано й обґрунтовано напрями удосконалення чинного законодавства у сфері утвердження свободи такої діяльності з урахуванням національних здобутків та умов інтеграції нашої економічної системи в європейську.

Здобувач сформулював важливі тематичні предметні дефініції «конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності», «гарантії реалізації конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності», «нормативно-матеріальні гарантії реалізації конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності» та інші, які збагатили та уточнили понятійно-категоріальний апарат у науці права.

Мета, завдання, об'єкт і предмет рецензованого дисертаційного дослідження є зрозумілими, коректними і логічними.

У дисертації розкрито тему дослідження, досягнуто поставленої мети, виконано всі завдання цієї наукової праці, сформульовано належні висновки, які у повному обсязі відповідають тематиці цього наукового дослідження.

У дисертації системно і глибоко проаналізовано практичні підходи в аспекті визначення механізму забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні крізь соціально-правовий формат економічних відносин, організацію та функціонування яких забезпечує держава засобом реалізації функціоналу відповідних органів публічної влади та їх посадових осіб, та виокремлення системи взаємоузгоджених принципів, необхідних для досягнення результативності функціонування механізму забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, на основі чого запропоновано власну Стратегію забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні, яка ґрунтується на комплексній системі індикаторних важелів впливу і стимулювань у сфері відносин підприємницької діяльності.

Заслуговує на увагу обґрунтування про значимість правового регулювання обов'язків держави у законодавстві держави, яке здійснюється не заради формального впливу на суспільні відносини, а з метою отримання очікуваного правового результату, змістовним виявом якого є певний правопорядок, що досягається шляхом цільової дії норм права на ті ж таки суспільні відносини, внаслідок чого в державі встановлюється правовий режим законності, якому підпорядковуються суб'єкти права, які є носіями певного правового статусу, невід'ємними складниками якого є їхні права та обов'язки.

З огляду на це, здобувач дійшов об'єктивного узагальнення, що система та функціонал інституцій державної виконавчої влади в Україні, зокрема, «дорадчих та інших допоміжних органів і служб», які діють при главі держави, а також «консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів», що створені за рішенням Кабінету Міністрів України, не є прозорими для

суспільства, що ставить під сумнів не тільки фаховість персонального складу працівників таких «допоміжних» служб та органів, результати та обсяги фінансування їхньої роботи, а й унеможливує визначення їхньої ролі в механізмі забезпечення свободи підприємницької діяльності (сторінка 22).

Структура дисертації підпорядкована тематиці дослідження та спроектована на системний, поступальний, комплексний виклад матеріалу щодо конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні.

Дисертант опрацював значний обсяг тематичної джерельної бази (321 од), зокрема й доктринальних джерел, що, поряд з іншим, уможливило висвітлення змістовно-векторного спрямування філософських, теологічних, правових, політичних, економіко-соціальних та історичних поглядів і вчень про конституційні обов'язки держави у сфері забезпечення свободи підприємницької діяльності, і предметне дослідження еволюційних змін в аспекті впливу держави на утвердження і розвиток відносин у цій сфері економічних правовідносин.

Анотація дисертації відповідає змісту дисертації і встановленим вимогам. Практична значущість одержаних результатів дисертаційного дослідження здобувача Б.Ю.Задорожнього не викликає заперечень, що підтверджено актами впровадження положень та висновків рецензованої дисертації у роботі Верховного Суду і Комітету Верховної Ради України з фінансової, податкової і митної політики. Водночас отримані здобувачем нові наукові результати можуть бути використані у правотворчій діяльності та освітньому процесі, а також у науково-дослідній роботі у процесі вироблення узагальненого підходу щодо реалізації конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності та формування пропозицій до національного законодавства.

Положення, висновки та законодавчі пропозиції, що містяться в дисертації, дістали належне висвітлення у 18 публікаціях, зокрема й у 6 наукових статтях у фахових виданнях України, наукових конференціях тощо.

Вимоги академічної доброчесності у процесі виконання дисертаційного дослідження, підготовки та оприлюднення наукових публікацій здобувачем були належно дотримані.

Водночас, констатує достатньо високий науковий рівень дисертаційного дослідження Б.Ю.Задорожнього, логічний і новаторський стиль викладу матеріалу в аспекті висвітлення конституційних обов'язків держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності, за результатами ознайомлення з рецензованим дисертаційним дослідженням залишилися відкритими окремі питання, які мають уточнюючий та рекомендаційний характер.

1. У дисертації не досліджено питання правового статусу держави як суб'єкта господарюючих відносин і відповідно не проаналізовано сегмент правовідносин в аспекті того яким чином захищаються її «підприємницькі» права з огляду на означений правовий статус.

2. На сторінці 223 дисертаційного дослідження автор дійшов висновку, що «законодавство України та інших країн світу фактично не врегульовує спеціальний механізм забезпечення виконання державою своїх конституційних обов'язків у сфері забезпечення свободи підприємницької діяльності, а також не містить норм, санкції яких визначають вид і міру відповідальності держави за невиконання чи неналежне виконання нею своїх конституційних обов'язків». Констатуючи такий висновок, здобувач оминає свою увагою шляхи вирішення означеної проблеми, що запрошує до конкретизації його міркувань з цього питання.

Наведені зауваження не зменшують наукову і практичну цінність рецензованого дослідження, з огляду на уточнюючий їх характер.

Загальна оцінка рецензованої дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Задорожнього Богдана Юрійовича на тему «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні» є завершеним, самостійним, комплексним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані та практично значущі результати, які мають належний рівень наукової новизни і вирішують важливе наукове завдання у сфері правовідносин щодо забезпечення державою свободи підприємницької діяльності. Ступінь та об'єктивність обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх повнота викладу в опублікованих працях здобувача за темою цієї дисертації відповідають вимогам МОН України.

Дисертаційна робота Задорожнього Богдана Юрійовича на тему «Конституційні обов'язки держави із забезпечення свободи підприємницької діяльності в Україні» відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40, а її автор – Задорожний Богдан Юрійович, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Державного торговельно-
економічного університету

Ніна ДАРАГАНОВА

